

Pomorze
Zachodnie
Strategia 2030

POLITYKA KULTURALNA

WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego
Szczecin, 2021 r.

Spis treści

1.	Określenie obszaru tematycznego.....	4
2.	Ogólna diagnoza obszaru.....	6
3.	Strategiczny wymiar zagadnienia.....	11
4.	Ukierunkowanie interwencji.....	12
5.	Wymiar realizacyjny	15
6.	Narzędzia wsparcia.....	16

1. Określenie obszaru tematycznego

Obszarem tematycznym, będącym przedmiotem niniejszego dokumentu, jest polityka samorządu województwa w zakresie kultury.

Podstawę prawną działalności samorządu regionalnego w tym obszarze stanowi art. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, który określa obowiązkowy katalog celów rozwojowych województwa i dedykowanych im działań. W odniesieniu do obszaru kultury przywołany artykuł wskazuje na konieczność zdefiniowania celów w zakresie: zachowania wartości środowiska kulturowego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń, a także rozwoju i kształtowania świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, w tym również pielęgnowania i rozwijania tożsamości lokalnej.

Polityka kulturalna jest dokumentem w ramach przyjętej w województwie zachodniopomorskim koncepcji systemu programowania rozwoju strategicznego (Zachodniopomorskiego Modelu Programowania Rozwoju – ZMPR), na który składa się trójszczeblowy system regionalnych dokumentów strategicznych oraz zasady ich wdrażania. Model ten jest ściśle powiązany z instrumentami krajowej polityki regionalnej, instrumentami finansowymi szczebla krajowego i regionalnego oraz praktyką współpracy z podmiotami zewnętrznymi, a jego podstawową cechą jest nakierowanie na kształtowanie aktywnej, zrównoważonej polityki rozwoju ukierunkowanej na dobro i poszanowanie interesów wszystkich mieszkańców regionu.

Polityka kulturalna województwa zachodniopomorskiego plasuje się na drugim szczeblu ZMPR i stanowi rozwinięcie Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (SRWZ), będącej podstawowym dokumentem polityki rozwoju, w którym określone zostały cele i kierunki rozwoju Pomorza Zachodniego w dziesięcioletnim horyzoncie czasowym.

Analiza strategicznych celów rozwojowych regionu, którego misja „Pomorze Zachodnie – lider niebieskiego i zielonego wzrostu zapewniającego wysoką jakość życia mieszkańców” wyraża dążenie do konsensusu i równowagi między sferą gospodarczą i społeczną, pokazuje, iż kultura jest istotnym obszarem realizacyjnym, natomiast jej cele przyczyniają się do realizacji priorytetowych obszarów SRWZ: włączenia społecznego i zapewnienia szans rozwojowych wszystkim mieszkańcom regionu; rozwoju wspólnotowości i tworzenia kapitału społecznego; rozwoju głównych obszarów miejskich i obszarów pozaaglomeracyjnych; a także wzmocnienia pozycji regionu w Basenie Morza Bałtyckiego i rozwoju relacji z landami niemieckimi i aglomeracją berlińską.

Warto zaznaczyć, iż Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego jest najważniejszym dokumentem przygotowywanym przez samorząd województwa, nadrzędnym w stosunku do innych dokumentów programowych i operacyjnych na poziomie regionalnym. Jest też dokumentem ramowym dla programowania strategicznego na poziomie gmin i powiatów. SRWZ wykracza bowiem poza sferę bezpośrednich kompetencji i innych działań leżących w gestii władz regionalnych. Stanowi skierowaną do kluczowych partnerów w regionie ofertę współpracy na rzecz realizacji zintegrowanych i uzgodnionych inicjatyw rozwojowych oraz zwiększonej skuteczności wydatkowania środków publicznych.

Samorząd regionalny nie jest jedynym podmiotem odpowiedzialnym za wdrożenie i realizację polityki kulturalnej na terenie województwa. Zgodnie z reformą administracyjną Polski która wprowadziła z dniem 1 stycznia 1999 roku 3-stopniową strukturę podziału terytorialnego, za politykę kulturalną w Polsce odpowiadają w głównej mierze Państwo i samorządy. Jednocześnie samorządy przeznaczają na kulturę zdecydowanie więcej środków niż Państwo¹.

Istotną rolę w zakresie tworzenia polityki kulturalnej pełnią również obywatele, którzy partycypują w procesie zarządzania kulturą za pośrednictwem m. in. organizacji pozarządowych, komisji dialogu obywatelskiego oraz społecznych komisji eksperckich i doradczych. Dodatkowym narzędziem partycypacyjnym stał się wdrażany

¹ W 2015 roku udział wydatków samorządów w ogólnej kwocie wydatków publicznych na kulturę wyniósł 78,5%, natomiast państwowych 21,5% ogółu.

od 2011 roku przez samorządy budżet obywatelski. Warto zaznaczyć, iż obywatele mają również istotny wpływ na finansowanie sektora kultury poprzez udział w wydarzeniach kulturalnych i ponoszone w związku z tym wydatki (zakup biletów wstępu, płyt i książek, dzieł sztuki itp.).

Coraz częściej także sektor prywatny (przedsiębiorcy) ma udział w finansowaniu kultury poprzez inicjowanie działalności kulturalnej, organizację wydarzeń, mecenat nad działalnością kulturalną oraz sponsoring.

Dodatkowo w przypadku regionów przygranicznych istotnym partnerem polityki rozwoju, w tym również polityki kulturalnej, są instytucje i podmioty zagraniczne działające w analogicznym obszarze.

Właściwe rozpoznanie partnerów jest ważnym elementem programowania rozwoju i stanowi punkt wyjścia dla procesu formułowania celów strategicznych możliwych do osiągnięcia w ramach podejmowanej współpracy.

Wskazane we wstępie wymagania ustawowe w zakresie planowania strategicznego łączą się bezpośrednio z zakresem działalności województwa w obszarze kultury, który został stosunkowo ściśle wyznaczony przez obowiązujące akty normatywne o zasięgu krajowym oraz akty prawa miejscowego. Odniesienie procesu formułowania celów polityki sektorowej do możliwości i kompetencji samorządu regionalnego w obszarze kultury, w tym również zasobów będących w dyspozycji samorządu, jest kluczowe z uwagi na możliwość realizacji przyjętych założeń.

Samorząd regionalny wykonuje zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawami oraz zadania własne, realizowane na podstawie przepisów prawa miejscowego. Zgodnie z ustawą z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym. Formami organizacyjnymi działalności kulturalnej są w szczególności: teatry, opery, operetki, filharmonie, orkiestry, instytucje filmowe, kina, muzea, biblioteki, domy kultury, ogniska artystyczne, galerie sztuki oraz ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury.

Jednocześnie Województwo Zachodniopomorskie realizuje politykę kulturalną m. in. poprzez wsparcie realizacji zadań publicznych z zakresu kultury przyznawane podmiotom wymienionym w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w trybie otwartego konkursu ofert oraz w trybie wskazanym w art. 19 a, tj. w trybie tzw. małego grantu), a także realizując obowiązek nałożony na samorządy województw ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przeznacza środki finansowe w ramach naboru wniosków o udzielenie dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego.

Na podstawie przepisów ustawy o samorządzie województwa samorząd województwa wspiera, w trybie pomocy finansowej, działalność instytucji kultury, dla których organizatorem są inne samorządy.

Ponadto, na podstawie zapisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej samorząd województwa sprawuje mecenat nad działalnością twórczą i artystyczną poprzez system stypendiów i nagród w dziedzinie kultury.

Określony ustawami zakres działalności samorządu regionalnego w obszarze kultury nie jest wystarczający dla prowadzenia skutecznej polityki kulturalnej o zasięgu wojewódzkim. Dlatego też samorząd dodatkowo definiuje i realizuje cele, których źródła leżą w dokumentach strategicznych krajowych i unijnych, w tym:

- Strategii Rozwoju Kraju do 2020,
- Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013, wraz z Uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020,
- Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2014-2020,

- Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020,
- Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030).

Odwołuje się również do założeń wypracowanych przez organizacje działające w obszarze kultury m. in. UNESCO.

2. Ogólna diagnoza obszaru

Pomorze Zachodnie to jeden z atrakcyjniejszych regionów w Polsce, nie tylko ze względu na swoje położenie geograficzne, ale także ciekawą historię, bogatą i różnorodną kulturę. Jest bardzo dobrze położone względem rynków europejskich, a także państw nadbałtyckich. To region o znaczącym potencjale turystycznym. Pomorze Zachodnie to region pogranicza; wieloraki, ukształtowany historycznie poprzez wzajemne oddziaływanie różnych kultur i o różnej proveniencji – rodzimych pomorskich, duńskich, niemieckich, szwedzkich, francuskich wreszcie i polskich.

To także region szczycący się unikalną architekturą i oryginalnymi formami urbanistycznymi. Ze względu na swoje położenie dziedzictwo kulturowe Pomorza Zachodniego uwarunkowane wielorakimi i wielowiekowymi czynnikami historycznymi i demograficznymi różni się znacząco od pozostałych województw. Na szczególną uwagę zasługują układy staromiejskie o średniowiecznej metryce, które zachowały rozplanowanie z czasu lokacji i na terenie których znajdują się najcenniejsze zabytki, w tym m. in. Pomniki Historii².

Głównymi ośrodkami kulturalnymi województwa są Szczecin i Koszalin, gdzie siedzibę mają niemal wszystkie teatry, obie filharmonie oraz większość muzeów. Jak wynika z analizy kalendarza imprez, zdecydowanie najwięcej wydarzeń kulturalnych odbywa się w Szczecinie. Miasto to, jako największe w województwie zachodniopomorskim, a zarazem jego stolica, posiada także najlepszą bazę instytucji kulturalnych. W Szczecinie znajduje się Orkiestra Symfoniczna Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza, teatr operowy - Opera na Zamku oraz teatr lalkowy - Teatr Lalek Pleciuga. Ponadto znajduje się tutaj jedna z dwóch filharmonii (Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza - druga Filharmonia im. Stanisława Moniuszki znajduje się w Koszalinie) oraz większość teatrów publicznych. Powoduje to znaczne zróżnicowanie w nasyceniu i stanie sieci instytucji kultury w całym regionie.

Oferta kulturalna w większych miastach województwa jest bogata i zróżnicowana. Obok instytucji samorządowych funkcjonują liczne organizacje i stowarzyszenia podejmujące i promujące przedsięwzięcia o randze regionalnej i ogólnopolskiej. Wspierana jest twórczość miejscowych artystów regionalnych, współpraca, dialog i kulturowa różnorodność. Ilość oraz zróżnicowanie imprez i wydarzeń umożliwia uczestnictwo szerokiej publiczności. Istnieje konieczność dalszego uatrakcyjnienia oferty oraz zwiększenia dostępu do kultury mieszkańców, a także odwiedzających województwo turystów, głównie z Niemiec.

W 2019 roku w województwie zachodniopomorskim w obszarze kultury działały 822 podmioty na 15 735 tego typu podmiotów ogółem w Polsce (co daje średnią 5 podmiotów na 10 000 ludności), w tym następujące instytucje kultury: 32 placówki muzealne na 959 takich placówek ogółem w Polsce; 7 instytucji paramuzealnych na 157 takich placówek ogółem w Polsce oraz 16 galerii sztuki na 327 takich placówek ogółem w Polsce; 8 teatrów i instytucji muzycznych na 188 takich placówek ogółem w Polsce; 336 centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 4255 takich placówek ogółem w Polsce; 29 kin stałych na 528 takich placówek ogółem w Polsce oraz 3 kina studyjne i 12 kin lokalnych należących do Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych na odpowiednio 71 i 161 takich placówek ogółem w Polsce, 362 bibliotek publicznych i filii na 7881

² Na terenie Pomorza Zachodniego znajdują się trzy obiekty, które uznane zostały za Pomniki Historii: zespół katedralny w Kamieniu Pomorskim, uznany za Pomnik Historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dnia 25 sierpnia 2005 roku (Dz. U. nr 167 z 2005 r., poz. 1401; zespół kościoła pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny Królowej Świata oraz średniowieczne mury obronne miasta w Stargardzie uznane za Pomnik Historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dnia 17 września 2010 roku (Dz. U. z 2020 r., nr 184, poz. 1236), a także założenie dawnego klasztoru cystersów w Kołbaczu, późniejszej letniej rezydencji książąt pomorskich i siedziby domeny państwowej uznany za Pomnik Historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dnia 3 lipca 2014 r. (Dz. U. z 2014 r., poz. 955).

takich placówek ogółem w Polsce oraz 37 bibliotek i podmiotów innych niż publiczne na 1445 takich placówek ogółem w Polsce.

W zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, dla której podstawowe znaczenie ma ewidencja zabytków, niezbędna do prowadzenia planowej polityki konserwatorskiej, w województwie zachodniopomorskim na dzień 31.12.2019 roku stwierdzono następującą liczbę obiektów wpisanych do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkiego konserwatora zabytków: 4 306 obiektów nieruchomych, na 78 009 ogółem w Polsce, 370 zabytków archeologicznych na 7 795 ogółem w Polsce oraz 2 179 zabytków ruchomych, na 264 828 ogółem w Polsce, w tym: 2 002 wchodzących w skład wyposażenia świątyń, 4 kolekcje oraz 173 o statusie inne.

Dużą rolę w organizacji kultury w województwie zachodniopomorskim pełnią organizacje pozarządowe. Zgodnie z danymi pochodzącymi ze spisu organizacji NGO.pl, na terenie województwa funkcjonuje 619 organizacji działających w obszarze kultury. Najwięcej z nich, bo aż 244, zarejestrowanych jest w Szczecinie. W Koszalinie ofertę kulturalną wzbogaca 61 tego typu podmiotów, od 21 do 29 NGO funkcjonuje na terenie powiatów: goleniowskiego, kołobrzeskiego, myśliborskiego, stargardzkiego, polickiego oraz szczecineckiego.

W zakres działalności tego typu podmiotów wchodzi głównie prowadzenie działań w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji. Często organizacje pozarządowe za cel swojej działalności uznają upowszechnianie kultury muzycznej w kraju i za granicą, tworząc m. in. międzynarodowe festiwale. Organizacje pozarządowe w dużym stopniu wspomagają podmioty budżetowe w realizacji zadań związanych z kulturą, w odpowiedzi na ogłoszone konkursy. Dzięki ich działalności powstaje wiele imprez wpisujących się niejednokrotnie na stałe w kalendarz imprez dedykowanych mieszkańcom województwa lub Polski.

W zakresie aktualnego dostępu mieszkańców do kultury w poszczególnych powiatach województwa zachodniopomorskiego, najlepiej na tle województwa, pod względem liczebności instytucji kultury ogółem, wypada miasto Szczecin, w którym łącznie funkcjonuje 90 różnego typu instytucji kultury. Pod tym względem dość dobrze wypadają powiaty: gryficki, goleniowski, szczecinecki i gryfiński, zaś najslabiej – powiaty: pyrzycki, wałecki, sławieński i m. Świnoujście.

Biorąc natomiast pod uwagę liczbę mieszkańców, w stolicy regionu na jedną instytucję kultury przypada 11 180 mieszkańców, co stanowi najwyższy poziom w całym województwie. Z kolei najmniejsza liczba mieszkańców na jedną instytucję kultury przypada w powiecie kamieńskim i wynosi 575. Średnia wartość dla województwa zachodniopomorskiego wynosi 2 344 osób³.

W odpowiedzi na powyższą diagnozę, województwo podejmuje działania mające na celu aktywizację miejscowości oddalonych od Szczecina m. in. poprzez finansowanie wydarzeń w ramach konkursów dla NGO, aktywność wojewódzkich instytucji poza swoimi siedzibami oraz wsparcie działalności instytucji kultury, dla których organizatorem są inne samorządy.

Potencjał kulturowy w regionie budowany jest również w oparciu m. in. o uczelnie wyższe, w tym w szczególności Akademię Sztuki w Szczecinie. Istniejąca od 2010 roku najmłodsza w kraju i jednocześnie jedyna w regionie publiczna uczelnia artystyczna będąca unikalnym połączeniem uczelni o profilach muzycznym i plastycznym, stale się rozwija, przyciągając studentów i wykładowców z całego kraju oraz zagranicy. W województwie działają również publiczne i niepubliczne placówki kształcenia artystycznego, w tym szkoły muzyczne, plastyczne, tańca i baletu. W roku szkolnym 2018/2019 w województwie działało 27 szkół artystycznych na 534 ogółem w Polsce oraz 21 placówek wychowania pozaszkolnego w zakresie edukacji artystycznej na 486 takich podmiotów ogółem w Polsce.

Z chwilą utworzeniem województwa zachodniopomorskiego instytucje kultury, dla których samorząd został organizatorem, zostały zlokalizowane jedynie w Szczecinie. Stolica województwa jest położona peryferyjnie

³ Diagnoza aktualnego dostępu mieszkańców województwa zachodniopomorskiego do kultury oraz uczestnictwa mieszkańców regionu w kulturze, Rybnik 2019.

w jego zachodniej części, w związku z tym dostęp do oferty kulturalnej dla mieszkańców z części najbardziej oddalonych powiatów (sławińskiego, koszalińskiego, szczecineckiego) jest utrudniony.

Położenie przygraniczne, które w wielu aspektach jest atutem regionu, w ujęciu historycznym stanowiło o jego marginalizacji. Przez długie lata Szczecin i całe województwo funkcjonowały w warunkach pewnej tymczasowości. Nie było gwarancji, że pozostaną one w gestii polskiej administracji. Dlatego władze centralne w PRL niechętnie przekazywały pieniądze na inwestycje na tych terenach. Stąd do dziś region boryka się z następstwami niedoinwestowania w najróżniejszych sferach, do których niestety zaliczyć należy także kulturę. Przez lata funkcjonowały rozwiązania prowizoryczne, nawet w kwestiach tak podstawowych, jak dotyczących infrastruktury niezbędnej do prowadzenia działalności artystycznej.

Ważne instytucje kultury umiejscowione były w siedzibach tymczasowych, np. Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie funkcjonowała w budynku Urzędu Miasta Szczecin. Dziś posiada piękną, uhonorowaną prestiżowymi nagrodami samodzielną siedzibę. Podobnie wyglądała sytuacja z Filharmonią im. Stanisława Moniuszki w Koszalinie. Dzięki wybudowaniu nowych siedzib poprawie uległa dostępność instytucji kultury, co się przełożyło na siedmiokrotny wzrost liczby widzów oraz czterokrotny wzrost wydarzeń w latach 2012-2018⁴. W przypadku Opery na Zamku w Szczecinie liczba widzów w latach 2012-2018 wzrosła dwukrotnie.

Wybudowanie nowych obiektów lub remont istniejących były możliwe dzięki obecności Polski w Unii Europejskiej i środkom finansowym z niej płynących. Kluczowe dla Pomorza Zachodniego inwestycje finansowane były w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013. Realizowane projekty miały na celu poprawę istniejącej infrastruktury w kulturze⁵ oraz zwiększenie udziału mieszkańców w życiu kulturalnym i dotyczyły działań w zakresie przebudowy i budowy instytucji kultury, w tym m. in. muzeów, filharmonii, teatrów, oper. Wiele obiektów zabytkowych na terenie województwa, w tym pełniących funkcje kulturalne i społeczne, było w złym stanie i wymagało przeprowadzenia niezbędnych prac renowacyjnych, modernizacyjnych i dotyczyło m. in. instytucji kultury, szkół, urzędów, obiektów sakralnych, usługowych. Zrealizowane w ramach RPO WZP 2007-2013 projekty pozwoliły na wybudowanie i zmodernizowanie kilkunastu obiektów kultury, przyczyniając się tym samym do wzrostu ich atrakcyjności i zwiększenia liczby odwiedzających ich mieszkańców oraz turystów.

Projekty w zakresie kultury były realizowane w ramach dwóch osi⁶, z których pierwsza obejmowała projekty z obszary turystyki, kultury i rewitalizacji, a jej głównym celem było podniesienie atrakcyjności województwa, natomiast druga dotyczyła rozwoju funkcji metropolitalnych co pozwoliło na realizację projektów zlokalizowanych na obszarze Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego (SOM).

Na realizację projektów z zakresu rozwój kultury, ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego przeznaczono łącznie 17,2 mln euro, co stanowiło 23% w 5 osi. Zrealizowano łącznie 33 projekty, o wartości 136,2 mln zł, i dofinansowaniu na poziomie 72,6 mln zł⁷. Dofinansowano m. in. Regionalne Centrum Kultury w Kołobrzegu, Pyrzycki Dom Kultury, Centrum Kultury w Drawsku Pomorskim, Bałtycki Teatr Dramatyczny w Koszalinie, Muzeum Ziemi Karlińskiej w Karlinie, Gminne Centrum Kultury w Przelewicach, Kino w Złocińcu czy Remont Pałacu w Trzebiatowie. Spośród wszystkich zrealizowanych projektów dotyczących budowy

⁴ Dane dotyczą lat 2012-2018, por. j. w., str. 17.

⁵ Analiza przeprowadzona na potrzeby „Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020” wskazała, że w małych miejscowościach widoczne są nie tylko ograniczenia w dostępie do instytucji kultury, ale także niska świadomość kulturalna mieszkańców oraz brak nawyków uczestniczenia w wydarzeniach kulturalnych. „Polityka kulturalna województwa zachodniopomorskiego”, Szczecin 2016.

⁶ W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2007-2013 Oś 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja, Działanie 5.2. Rozwój Kultury – Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego, Poddziałanie 5.2.1 Rozwój i odtworzenie infrastruktury kultury wraz z systemem informacji kulturalnej oraz Poddziałanie 5.2.2 Zachowanie dziedzictwa kulturowego. Oś 6 Rozwój funkcji metropolitalnych, Działanie 6.2 Wzrost atrakcyjności kulturalnej na szczecińskiego obszaru metropolitalnego, Poddziałanie 6.2.1 Rozwój infrastruktury kulturalnej na obszarze metropolitalnym oraz Poddziałanie 6.2.2 Zachowanie dziedzictwa kulturowego na obszarze metropolitalnym.

⁷ Na podstawie „Ewaluacja podsumowująca postęp rzeczowy i rezultaty RPO WZ 2007-2013”. Warszawa, Szczecin 2017 s. 163.

i rozbudowy placówek kultury, wartościowo największa była budowa Filharmonii im. Stanisława Moniuszki w Koszalinie, której łączny koszt wyniósł prawie 34 mln zł.

Poza instytucjami kultury dofinansowano inwestycje w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego w tym m. in. renowację średniowiecznych katedr w Kołobrzegu i Koszalinie oraz odrestaurowanie zabytkowego skrzydła Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinku.

Łączna wartość dofinansowania wszystkich projektów na obszarze SOM wyniosła 192 mln zł. Zrealizowano m. in. budowę Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie i Centrum Dialogu Przełomy w Szczecinie oraz projekty w obszarze zachowania dziedzictwa kulturowego (Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, Brama Wolińska w Goleniowie, Urząd Wojewódzki w Szczecinie, Trafostacja Sztuki w Szczecinie, Bazylika Archikatedralna św. Jakuba w Szczecinie, kościoły św. Jana Ewangelisty i św. Józefa w Szczecinie, Pałac pod Globusem będący siedzibą Akademii Sztuki w Szczecinie). Największym pod względem wartości był projekt dotyczący budowy siedziby Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie. Warto wspomnieć, że na terenie metropolii szczecińskiej w minionej edycji regionalnego programu ilość zrealizowanych projektów w zakresie kultury wzrosła ośmiokrotnie w stosunku do pierwotnych założeń (z 8 do 60).

Perspektywa funduszy unijnych 2014-2020 w ramach RPO WZ pozwoliła zrealizować kolejne istotne projekty w obszarze zachowania dziedzictwa kulturowego, w ramach Osi priorytetowej 4 Naturalne otoczenie człowieka Działanie 4.1 Dziedzictwo kulturowe, którego celem był rozwój produktów turystycznych na bazie potencjałów endogenicznych gmin województwa zachodniopomorskiego. Ogłoszono dwa nabory skierowane do różnych beneficjentów: pierwszy z nich skierowany był do jednostek samorządu terytorialnego, ich związków i stowarzyszeń oraz podmiotów podległych jst, instytucji kultury, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz jednostek sektora finansów publicznych. Ostatecznie wsparto 11 projektów, a ogólna pula środków przeznaczona na dofinansowanie wyniosła 19 911 772,41 zł⁸. Drugi nabór skierowany został do kościołów i innych związków wyznaniowych. W jego ramach wsparto 13 projektów, a ogólna pula środków przeznaczona na dofinansowanie wyniosła 27 987 406 zł⁹.

Pomimo zmniejszonej dostępności funduszy unijnych na realizację projektów infrastrukturalnych w obszarze kultury poczynając od perspektywy finansowej 2014-2020, Województwo Zachodniopomorskie widzi dalszą potrzebę inwestowania w rozwój instytucji kultury, czego potwierdzeniem są kluczowe projekty budowy siedziby Morskiego Centrum Nauki im. prof. Jerzego Stelmacha w Szczecinie (sama instytucja została utworzona w 2017 roku) oraz rozbudowy i modernizacji siedziby Teatru Polskiego w Szczecinie. Z uwagi na duże znaczenie dawnej siedziby książąt z dynastii Gryfitów renesansowego Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie, mieszczącego dwie instytucje kultury samorządu województwa zachodniopomorskiego (Opery na Zamku w Szczecinie oraz wojewódzkiego domu kultury – Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie), Województwo realizuje kolejne projekty mające na celu ochronę oraz popularyzację tego obiektu.

Województwo Zachodniopomorskie realizuje zadania w zakresie kultury na rzecz społeczności regionalnej przede wszystkim: za pośrednictwem samorządowych instytucji kultury, dla których jest organizatorem; poprzez system pomocy finansowych dla gmin z przeznaczeniem na wsparcie działalności prowadzonych przez nie instytucji kultury; poprzez zlecanie zadań publicznych z zakresu kultury organizacjom pozarządowym oraz w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie; poprzez zakup usług w dziedzinie kultury na podstawie ustawy prawo zamówień publicznych oraz za pomocą systemu nagród i stypendiów twórczych. Dodatkowo udziela dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego.

Największa część środków z budżetu Województwa Zachodniopomorskiego jest corocznie przeznaczana na utrzymanie i działalność samorządowych instytucji kultury. W 2018 r. wydatki te wyniosły 54 647 880 zł (bez

⁸ https://rpo.wzp.pl/sites/default/files/lista_proj_do_dof_4_1_2018_12_11.pdf

⁹ https://rpo.wzp.pl/sites/default/files/lista_proj_do_dof_4_1_2018_03_19.pdf

inwestycji) i stanowiły około 5,3 % budżetu Województwa w wysokości 1 023 876 833 zł. Z każdym rokiem wydatki na ten cel sukcesywnie rosną (w 2019 roku wyniosły 58 947 077,19 zł, natomiast w 2020 roku – 61 875 337,70 zł).

W 2017 roku liczba instytucji kultury, dla których Województwo Zachodniopomorskie jest organizatorem powiększyła się o Morskie Centrum Nauki im. prof. Jerzego Stelmacha, które będzie nowoczesną placówką naukowo–edukacyjną poświęconą m. in. żegludze i sztuce oraz jego historii na Bałtyku. Będzie wyposażona w wystawę stałą, zawierającą interaktywne elementy nauki i techniki. Motywem przewodnim centrum będzie morze - temat pozwalający na atrakcyjną prezentację zagadnień z zakresu m. in. fizyki, matematyki, astronomii, geografii, medycyny, techniki, socjologii, historii, czy sztuki. Prezentowane tam będą różnorodne zjawiska związane z żeglugą, falami, rybołówstwem, czy życiem portu. Sercem placówki będzie wystawa zawierająca obiekty historyczne oraz interaktywne, samoobsługowe ekspozycje pozwalające na przeprowadzanie doświadczeń. Program centrum będą dopełniały projekcje w planetarium, zajęcia w laboratoriach i warsztatach, pokazy eksperymentów, czy spotkania z ciekawymi ludźmi.

W 2020 roku utworzono kolejną instytucję kultury Województwa Zachodniopomorskiego - Ogrody Przelewice - Zachodniopomorskie Centrum Kultury Obszarów Wiejskich i Edukacji Ekologicznej. Jako jedyna ma swoją siedzibę poza stolicą regionu i stanowi unikalny w skali regionu przykład instytucji, która prowadzi działalność w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego Pomorza Zachodniego. Instytucję tworzą powstały w XIX wieku historyczny park oraz liczne zachowane zabudowania folwarku. Całość, ze względu na swoją wyjątkowość oraz unikalne walory historyczne, a także stan zachowania, zostały na przestrzeni ostatnich czterdziestu lat wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków. W zakresie działalności kulturalnej instytucja prowadzi będzie różnorodną działalność skierowaną na obszary wiejskie, popularyzację kultury ludowej oraz dziedzictwa niematerialnego Pomorza Zachodniego. Działania w tym zakresie będą koncentrować się m. in. na organizacji warsztatów, wystaw czasowych, koncertów, plenerów oraz edukacji dzieci i młodzieży.

Instytucje kultury dysponują ogromnym potencjałem – zarówno pod względem kadry specjalistów w dziedzinie kultury, jak i zasobami materialnymi – infrastrukturą, wraz z wyposażeniem i wiedzą specjalistyczną, pozyskiwaną często przez lata w wyniku doświadczeń. W 2018 roku wojewódzkie instytucje kultury zatrudniały pracowników na 717,25 etatach (768 osób), w 2019 roku na 698,24 etatach (732 osób), natomiast w 2020 roku na 704,27 etatach (735 osób).

Na przestrzeni lat budżety poszczególnych zadań realizowanych w obszarze kultury sukcesywnie rosną. Znaczącemu zwiększeniu uległy środki przeznaczane przez Województwo Zachodniopomorskie na działania organizacji pozarządowych (630 000 zł w 2020 roku) oraz prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego (1 800 000 zł w 2020 roku).

Województwo zwiększa również liczbę wspieranych podmiotów. W ostatnich latach Województwo udzielało wsparcia w trybie pomocy finansowych na działalności dwóch instytucji kultury prowadzonych przez Gminę Miasto Koszalin. W roku 2019 identyczny mechanizm finansowy wykorzystano dla wsparcia Teatru Lalek „Pleciuga”, którego organizatorem jest Gmina Miasto Szczecin.

Województwo poszerza również katalog realizowanych zadań w obszarze kultury. W 2014 roku wprowadzono do budżetu zadanie pn. Promocja przez kulturę, w ramach którego Województwo Zachodniopomorskie dokonuje zakupu usług w dziedzinie kultury (na podstawie ustawy Prawo zamówień publicznych). W 2012 roku powołano Nagrodę „Pro Arte” Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego za wybitne osiągnięcia w dziedzinie Kultury, a w 2013 roku Program Stypendialny Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego pn. „Janko Muzykant”. W 2020 roku zarówno kwota Nagrody „Pro Arte”, jak również Stypendiów w dziedzinie kultury dla osób zajmujących się profesjonalnie twórczością artystyczną zostały znacząco zwiększone w stosunku do kwot obowiązujących w ostatnich latach, z 10 000 zł brutto w przypadku Nagrody „Pro Arte” i 12 000 zł brutto w przypadku stypendiów w dziedzinie kultury do kwoty 15 000 zł brutto.

3. Strategiczny wymiar zagadnienia

Strategicznym priorytetem polityki kulturalnej Województwa Zachodniopomorskiego jest stały rozwój intelektualny i cywilizacyjny społeczności Pomorza Zachodniego oraz systematyczny wzrost potencjału kulturalnego regionu. W szczególności oznacza to dążenie do :

- wzmocnienia pozycji Pomorza Zachodniego, jako istotnego regionu na mapie kulturalnej Polski
- wykorzystania unikalnego położenia geograficznego i kulturowego regionu, wykraczającego poza granice województwa (Euroregion Pomerania, region bałtycki)
- zachowania i rozwijania unikalnego środowiska kulturowego
- wyznaczania kierunków rozwoju sektora kultury w regionie
- kreowania/inicjowania działań wychowujących przyszłych odbiorców oferty kulturalnej
- pobudzania i rozwijania aktywnego udziału w kulturze

Ponadto działania władz na szczeblu samorządowym są ukierunkowane na zagadnienia związane z uwrażliwieniem mieszkańców na kulturę i jej znaczenie, stworzeniem mody na uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych, wykształceniem nawyków korzystania z kultury, poczynając od najmłodszych (przedszkola, szkoły podstawowe) m. in. przez prowadzenie zajęć edukacyjnych przy wykorzystaniu możliwie największej liczby partnerów, w tym zarówno samorządów gminnych, powiatowych, jak również instytucji kultury, organizacji pozarządowych, twórców oraz szkół.

W wymiarze terytorialnym samorząd regionalny dąży do uzyskania możliwie równomiernego i najwyższego poziomu aktywności kulturalnej i jej oddziaływania w skali całego województwa. Wspierając funkcjonowanie najważniejszych instytucji i struktur o charakterze ogólnowojejewódzkim samorząd regionalny udziela wsparcia samorządom lokalnym i innym podmiotom oraz środowiskom współpracującym w ramach podnoszenia jakości i zakresu oddziaływania kultury. Rozwój w tym zakresie jest animowany przez społeczności lokalne, stosownie do istniejących potrzeb i możliwości. Realizowaną w tym zakresie interwencję samorząd regionalny stara się koordynować z działaniami rozwojowymi w oparciu o obszary funkcjonalne, w szczególności w sferze edukacji i dążenia do uzyskania możliwie najwyższej jakości życia mieszkańców. Ponadto samorząd regionalny dąży do wdrażania i upowszechniania nowych efektywnych rozwiązań wspierających obieg dóbr kultury, w szczególności cyfrową domenę publiczną, system bibliotek publicznych i innych instytucji krzewienia kultury.

Samorząd dąży do nadania dorobkowi kulturalnemu regionu oraz tworzącym go twórcom rangi przekraczającej granice województwa, poprzez wsparcie i promocję ich oddziaływania. Kultura Pomorza Zachodniego w efekcie działań samorządu zostaje włączona w cywilizacyjny dorobek Polski oraz jest sferą prowadzenia dialogu w skali ogólnopolskiej i europejskiej. Tym samym dorobek kulturowy i praca nad nim w toku realizacji przedmiotowej polityki służy zarówno definiowaniu swoistości Pomorza Zachodniego, jak również poszerzaniu jego mentalnych granic i zasięgu oddziaływania. Polityka kulturalna służy jako instrument określania i wzmacniania obecności i znaczenia Pomorza Zachodniego jako atrakcyjnego miejsca życia, pracy i realizacji wszelkich form indywidualnej i zbiorowej ekspresji.

Samorząd województwa zachodniopomorskiego prowadzi politykę kulturalną poprzez organizowanie działalności kulturalnej, a także sprawowanie mecenatu polegającego na finansowym wspieraniu wykonywania zadań podległych mu instytucji kultury tj.: Muzeum Narodowego w Szczecinie współprowadzonego z Ministrem KiDN, Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie, Opery na Zamku w Szczecinie, Teatru Polskiego w Szczecinie, Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie, Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, Morskiego Centrum Nauki im. prof. Jerzego Stelmacha w Szczecinie, Ośrodka Teatralnego KANA, który współprowadzi wraz z Gminą Miastem Szczecin oraz Ogrodów Przelewice - Zachodniopomorskiego Centrum Kultury Obszarów Wiejskich i Edukacji Ekologicznej. Jako organizator zapewnia tym instytucjom kultury odpowiednie warunki organizacyjno-prawne oraz środki niezbędne do

prowadzenia działalności. Instytucje kultury realizują zadania zgodnie z przyjętymi planami działalności. Tym samym samorząd nie ogranicza samodzielności instytucji kultury, dla których jest organem prowadzącym.

Dodatkowo, na podstawie przepisów ustawy o samorządzie województwa wspiera, w trybie pomocy finansowej, działalność instytucji kultury, dla których organizatorem są inne samorządy. W ten sposób dofinansowuje działalność instytucji prowadzonych przez Gminę Miasto Koszalin: Filharmonii Koszalińskiej im. Stanisława Moniuszki oraz Bałtyckiego Teatru Dramatycznego im. Juliusza Słowackiego, a także Teatru Lalek „Pleciuga”, dla którego organizatorem jest Gmina Miasto Szczecin.

Zgodnie z zapisami ustawy o samorządzie województwa, przy realizacji polityki rozwoju współpracuje on m. in. z: jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego z obszaru województwa oraz z samorządem gospodarczym i zawodowym, organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz szkołami wyższymi i jednostkami naukowo - badawczymi. Stąd celem nadrzędnym jest współpraca Województwa z przedstawicielami środowisk kultury, wypracowanie wspólnych działań, diagnoza stanu oraz odpowiednia reakcja na zmiany. Ponadto stworzenie warunków dla rozwoju kultury, docenienie roli twórców oraz systematyczna i planowana modernizacja infrastruktury niezbędnej do prowadzenia działalności kulturalnej.

Polityka kulturalna poza zapewnieniem finansowania, zawiera aktualny katalog założeń i kierunków działań samorządu województwa mających na celu zapewnienie kulturze jednego z kluczowych priorytetów w rozwoju Pomorza Zachodniego. Ma temu służyć przeniesienie punktu ciężkości na rezultaty podejmowanych działań w tym obszarze.

W strategii rozwoju województwa kultura jest bowiem jednym z niewielu obszarów, które mają wpływ na inne sfery działalności człowieka m. in. edukację, naukę, turystykę, gospodarkę, innowacyjność.

4. Ukierunkowanie interwencji

Na podstawie analizy dostępnych danych, opracowań i badań dla Polityki kulturalnej województwa zachodniopomorskiego określono 3 priorytetowe strategiczne obszary interwencji:

- 1) Dostęp do kultury oraz uczestnictwo w kulturze
- 2) Rozwój współpracy międzynarodowej w obszarze kultury
- 3) Budowanie kulturalnej pozycji regionu w oparciu o dziedzictwo kulturowe

Mają one na celu realizację wizji rozwoju kultury w regionie, zgodnie z którą w perspektywie czasowej roku 2030 Pomorze Zachodnie, ze względu na swoje położenia geograficzne oraz zasoby, stanie się regionem przyciągającym osoby twórcze, przedsiębiorcze, aktywne zawodowo, chcące mieszkać w regionie, gdzie zapewniony jest najwyższy poziom usług publicznych, edukacyjnych oraz unikalna oferta kulturalna na najwyższym poziomie artystycznym.

- 1) Dostęp do kultury oraz uczestnictwo w kulturze

W ramach poniższego celu podjęte zostaną działania ukierunkowane na upowszechnianie kultury i poprawę dostępu do kultury na obszarze województwa zachodniopomorskiego; wzrost uczestnictwa w kulturze mieszkańców regionu; wsparcie twórców indywidualnych oraz rozwój wspólnotowości w obszarze kultury.

- Rozwój programów i projektów instytucji kultury województwa zachodniopomorskiego skierowanych do mieszkańców regionu

Kluczową rolę w realizacji niniejszego priorytetu odgrywają samorządowe instytucje kultury województwa zachodniopomorskiego. Jego głównym założeniem jest popularyzacja kultury na terenie województwa zachodniopomorskiego poprzez „wyjście” z ofertą proponowaną przez instytucje kultury poza ich siedziby

i dotarcie z nią do miejscowości na terenie Pomorza Zachodniego. W ramach priorytetu podejmowane są działania mające na celu: popularyzację uczestnictwa w kulturze, edukację kulturalną i artystyczną, zainteresowanie ofertą kulturalną mieszkańców województwa zachodniopomorskiego, jak również osób odwiedzających region Pomorza Zachodniego, zachęcenie do odwiedzania instytucji kultury, dla których organizatorem jest samorząd Województwa Zachodniopomorskiego w ich siedzibach, nawiązywanie i kontynuowanie współpracy instytucji kultury z innymi podmiotami tj. instytucjami kultury, dla których organizatorami są inne samorządy, NGO, JST oraz indywidualnymi twórcami.

- Digitalizacja, cyfryzacja i upowszechnianie zbiorów instytucji kultury województwa zachodniopomorskiego

Na przestrzeni ostatnich lat instytucje kultury województwa zachodniopomorskiego (m. in. Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie oraz Muzeum Narodowe w Szczecinie) realizowały projekty w zakresie digitalizacji i cyfryzacji zbiorów, w ramach których dokonano również zakupu sprzętu oraz oprogramowania umożliwiającego upowszechnianie zdigitalizowanych materiałów w Internecie. Kontynuacja działań w tym obszarze wynika z potrzeby tworzenia zbiorów cyfrowych w pozostałych instytucjach, w celu ułatwienia dostępu do informacji oraz wiedzy w ramach zasobów związanych z historią, kulturą i nauką na Pomorzu Zachodnim.

Dodatkowo dynamiczny rozwój narzędzi teleinformatycznych służących do efektywnego przetwarzania, trwałego przechowywania i wirtualnego odtwarzania danych graficznych, pozwala obecnie na realizację projektów w obszarze cyfryzacji obiektów zabytkowych, w tym na trójwymiarowe i wirtualne odtworzenie architektury oraz wyposażenia. Powstająca cyfrowa dokumentacja 3D może zostać udostępniona w celach edukacyjnych, naukowych i popularyzatorskich, dzięki czemu zwiększa atrakcyjność zasobów dla przeciętnego odbiorcy, a także stanowi nową propozycję dotarcia do obiektów dla osób w różnym przedziale wiekowym, w tym niepełnosprawnych.

Celem Województwa Zachodniopomorskiego jest realizacja kolejnych projektów w tym obszarze, których przedmiotem będą najcenniejsze obiekty kultury regionu.

- Rozwój instytucji kultury województwa zachodniopomorskiego

W ramach niniejszego priorytetu podjęte zostały działania nakierowane na modernizację i rozbudowę istniejących instytucji kultury, dla których samorząd województwa zachodniopomorskiego jest organizatorem.

Realizowane obecnie projekty infrastrukturalne (w tym: budowa siedziby Morskiego Centrum Nauki im. prof. Jerzego Stelmacha, rozbudowa i modernizacja Teatru Polskiego w Szczecinie oraz projekty w Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie), stanowią istotne dopełnienie inwestycji zrealizowanych w ostatnim dziesięcioleciu.

- Rozwój działalności edukacyjnej w obszarze kultury realizowanej przez instytucje kultury województwa zachodniopomorskiego

W ramach priorytetu podjęte zostaną działania z zakresu edukacji kulturowej, regionalnej oraz artystycznej w celu podnoszenia kompetencji społeczności regionu w obszarze uczestnictwa w kulturze, włączenia przedstawicieli różnych grup wiekowych (w tym przede wszystkim dzieci i seniorów) w uczestnictwo w kulturze. Kluczowym partnerem w realizacji celu są instytucje kultury prowadzące działalność edukacyjną w obszarze kultury, w tym Muzeum Narodowe w Szczecinie, Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, Morskie Centrum Nauki im. prof. Jerzego Stelmacha w Szczecinie oraz Opera na Zamku w Szczecinie, a także organizacje pozarządowe, realizujące projekty edukacyjne w ramach konkursów ofert.

- Rozwój systemu pomocy finansowych dla gmin z przeznaczeniem na upowszechnianie kultury w regionie

W ramach niniejszego priorytetu planowany jest rozwój narzędzia wsparcia instytucji kultury, dla których organizatorami są inne samorządy regionu, realizujących działania na rzecz społeczności regionu. Tryb

wsparcia, jakim jest pomoc finansowa, pozwala na celowe ukierunkowanie oferty do pożądaných obszarów, w tym obszarów zagrożonych wykluczeniem, a jednocześnie zapewnia wysoką jakość oferty, na którą wpływa zaplecze artystyczne, merytoryczne i infrastrukturalne, jakim dysponują instytucje działające w regionie. Dodatkową wartością realizowanej w tym trybie pomocy jest nawiązanie współpracy i realizacja wspólnych, cennych dla obu zaangażowanych stron projektów.

- Wsparcie twórców indywidualnych

W ramach priorytetu planowany jest dalszy rozwój istniejącego systemu stypendiów i nagród regionalnych (stypendia w dziedzinie kultury dla osób zajmujących się profesjonalnie twórczością artystyczną oraz stypendia w ramach Programu Stypendialnego Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego pn. „Janko Muzykant”; nagrody finansowe dla laureatów konkursów artystycznych o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym, Nagrody „Pro Arte” Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego za wybitne osiągnięcia w dziedzinie kultury), w tym wzrost finansowania, zwiększenie promocji zachodniopomorskich twórców oraz udzielanego im wsparcia instytucjonalnego.

- Wsparcie najważniejszych wydarzeń artystycznych i kulturalnych regionu

Istotna dla realizacji niniejszego priorytetu jest działalność organizacji pozarządowych, która przyczynia się do wsparcia aktywnego uczestnictwa w kulturze dzięki uzupełnieniu i wzbogaceniu oferty wojewódzkich samorządowych instytucji kultury, w szczególności poprzez realizację zadań z zakresu kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w mniejszych miejscowościach regionu.

2) Rozwój współpracy międzynarodowej w obszarze kultury

Działania samorządu województwa będą ukierunkowane na wsparcie projektów w poniższych obszarach:

- Rozwój współpracy kulturalnej na obszarze Basenu Morza Bałtyckiego
- Rozwój współpracy kulturalnej na obszarze Euroregionu Pomerania
- Pomorze bez granic współpraca kulturalna z partnerami poza UE

W ramach niniejszego priorytetu podjęte zostaną działania ukierunkowane na współpracę instytucji kultury z kluczowymi partnerami zagranicznymi w obszarze wsparcia, co nie będzie wykluczało współpracy na innych, dotychczasowych płaszczyznach wymiany kulturalnej tychże instytucji. Współpraca międzynarodowa regionów przygranicznych jest wielokierunkowa i przyczynia się do lepszego poznania, zrozumienia oraz zbliżenia narodów, a tym samym do kreowania postaw tolerancyjnych, na których zbudowana jest Unia Europejska. Język kultury jest uniwersalny i dzięki temu jest ona czynnikiem integracyjnym o zasięgu zarówno lokalnym, jak i europejskim.

Różnorodność pod względem kulturowym jest jednym z bogactw Pomorza Zachodniego zarówno w odniesieniu historycznym, jak i dzisiejszym. Ze względu na swoje położenie geograficzne w obszarze basenu Morza Bałtyckiego, jak i Euroregionu Pomerania jest niezmiennie ważna dla rozwoju naszego województwa w wielu obszarach w tym w kulturze. Instytucje kultury realizują wspólne projekty z partnerami działającymi na powyższym obszarze. Wspólne projekty, mające wieloletnią tradycję, realizują m. in. Muzeum Narodowe w Szczecinie, Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, Opera na Zamku w Szczecinie czy Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie.

Osobnym obszarem współpracy międzynarodowej instytucji kultury są kraje leżące poza UE z którymi prowadzona jest wymiana od wielu lat m. in. z Gruzją, Ukrainą, USA. Dzięki tej współpracy prezentowana jest niezwykle bogata oferta kulturalna wspomnianych powyżej krajów wraz z historią i dorobkiem mieszkającej w nich Polonii.

3) Budowanie kulturalnej pozycji regionu w oparciu o dziedzictwo kulturowe

W ramach realizacji poniższego priorytetu działania będą nakierowane na ochronę rodzimego dziedzictwa materialnego, jak i niematerialnego, mającego wysoką wartość historyczną i kulturową, a zarazem przyczyniającego się pośrednio do rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.

Dziedzictwo kulturowe regionu przez wiele powojennych lat było postrzegane jako swego rodzaju balast. Konsekwencje tego stanu są odczuwane do dzisiaj, pomimo dużych nakładów na jego ochronę poczynionych w ostatnich latach. Dlatego dalsze inwestowanie w ochronę, rewaloryzację i zachowanie dziedzictwa przyczyni się do zniwelowania pewnych niekorzystnych zaszłości oraz do zachowania tego, co cenne i stanowi o tutejszej specyfice wynikającej z uwarunkowań historycznych. Należy podkreślić także inną percepcję dziedzictwa, inną identyfikację mieszkańców regionu z krajobrazem kulturowym, niż w innych regionach Polski.

Działania samorządu województwa będą ukierunkowane na ochronę, promocję najcenniejszych i unikalnych obiektów, których ochrona jest potrzebna aby przekazać przyszłym pokoleniom wielowiekową różnorodną spuściznę zachodniopomorską.

- Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego regionu

W ramach niniejszego celu podejmowane są działania nakierowane na ochronę i rozwój rodzimego dziedzictwa materialnego oraz niematerialnego, mającego wysoką wartość historyczną i kulturową. Realizowane działania mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie ich dostępności dla mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja celu pozytywnie wpłynie na zwiększenie atrakcyjności regionu, a poprzez wykorzystanie potencjału posiadanego dziedzictwa kulturowego, przyczyni się pośrednio do rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.

- Badanie, dokumentowanie i promocja zachodniopomorskiego dziedzictwa kulturowego

W ramach niniejszego priorytetu podejmowane są działania mające na celu podnoszenia świadomości wartości posiadanego dziedzictwa, zainteresowania problematyką ochrony zabytków oraz promocji zachodniopomorskiego dziedzictwa poprzez wykłady, konferencje naukowe, wystawy, działania edukacyjne oraz wydawnictwa. Kluczowym partnerem jest Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie.

W ramach priorytetu Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie opracowuje na zlecenie Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami. Podstawę opracowania programu stanowi analiza zasobu kulturowego województwa i potrzeb w zakresie jego ochrony i opieki nad nim, w celu zachowania dla obecnych i przyszłych pokoleń. Program obejmuje szerokie spektrum zagadnień związanych z bogatym dziedzictwem kulturowym Województwa Zachodniopomorskiego, w tym wytycza cele strategiczne i określa zadania opieki nad zabytkami w perspektywie najbliższych czterech lat.

5. Wymiar realizacyjny

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, prowadzi on politykę rozwoju województwa, na którą składa się m. in. wspieranie rozwoju kultury oraz sprawowanie opieki nad dziedzictwem kulturowym i jego racjonalne wykorzystanie, a także promocja walorów i możliwości rozwojowych województwa.

Polityka kulturalna województwa jest realizowana w sposób bezpośredni przez samorząd województwa za pomocą jego jednostek organizacyjnych oraz współpracujących z nim instytucji kultury. Wobec pozostałych podmiotów w skali regionu oraz podmiotów zewnętrznych działających w sferze kultury na obszarze województwa zachodniopomorskiego samorząd regionalny stara się pełnić rolę koordynującą, stymulującą i wspierającą, dążąc do angażowania w przedsięwzięcia, treści, wartości i postawy realizujące założenia przedmiotowej polityki. Zarazem samorząd regionalny aktywnie przyczynia się do wspierania tożsamości lokalnej i związanych z nią elementów kultury, a także upowszechniania i wzmacniania dziedzictwa

kulturowego, kultury ojczystej oraz wzbogacających ją i twórczo przekształcających form ekspresji artystycznej.

Samorząd regionalny dąży do włączenia lokalnych społeczności i reprezentujących je struktur samorządowych w żywy i wszechstronny obieg treści kulturowych oraz upowszechnianie regionalnego i narodowego dziedzictwa. Aktywnie wspierane jest angażowanie różnego rodzaju podmiotów i środowisk – organizacji pozarządowych, grup nieformalnych, firm, instytucji publicznych – w rozwijanie form partycypacji w kulturze oraz implementowanie niesionych przez nią treści w różnorodnych przejawach i formach życia wspólnotowego. Kapitał prywatny w coraz większym stopniu powinien być źródłem finansowania działalności kulturalnej, w szczególności w formie mecenatu.

Oczekuje się, że administracja państwa i podległe jej bądź korzystające z jej finansowego wsparcia podmioty, działać będą na rzecz wzmocnienia dostępu mieszkańców Pomorza Zachodniego do dóbr kultury. Odbywać się to powinno poprzez oddziaływanie instytucji kultury oraz zespołów artystycznych na obszar województwa, a także przez materialne i organizacyjne wsparcie działalności instytucji kultury na Pomorzu Zachodnim. Samorząd regionalny podejmuje kroki na rzecz angażowania twórców oraz organizatorów życia kulturalnego do realizacji przedsięwzięć na obszarze regionu bądź w formie i treści nawiązujących do tematyki Pomorza Zachodniego. Jego działania są też ukierunkowane na identyfikowanie i akcentowanie dorobku kulturowego regionu w ramach działalności osób, zespołów i instytucji uczestniczących w ogólnopolskim, europejskim i światowym obiegu dóbr kultury.

Kultura jest w ramach niniejszej polityki traktowana jako jeden z kluczowych aspektów dorobku cywilizacyjnego mieszkańców regionu i jego wspólnoty. W związku z tym wszystkie podmioty pragnące się przyczyniać do jego poszerzania i rozwoju są przez samorząd regionalny traktowane jako sojusznicy i potencjalni uczestnicy procesu redefiniowania kulturowego kanonu regionu.

6. Narzędzia wsparcia

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2021-27 – rozumiany, jako instrument finansowej interwencji w celu zapewnienia środków przeznaczonych na realizację najważniejszych projektów w obszarze ochrony wartościowego dziedzictwa kulturowego oraz instytucji w zakresie kultury.

Kontrakt Terytorialny Województwa Zachodniopomorskiego – umowa zawarta pomiędzy Rządem a Samorządem Województwa, w której wskazano do realizacji przedsięwzięcia priorytetowe mające istotne znaczenie dla rozwoju kraju oraz Pomorza Zachodniego, wraz ze sposobem ich finansowania, koordynacji i realizacji. Wsparcie będą najważniejsze projekty w obszarze kultury realizowane przez JST.

Budżet samorządu województwa, zapewni środki na finansowanie zadań w zakresie kultury o charakterze bieżącym oraz inwestycyjnym w odniesieniu do samorządowych instytucji kultury oraz realizacji zadań z kluczowymi partnerami.

Wojewódzki Program Ochrony Zabytków, jest jednym z instrumentów rozwoju województwa a odnosi się do szerokiego spektrum zagadnień związanych z dziedzictwem kulturowym, zwłaszcza związanych z poprawą stanu zachowania zabytków, zwiększenia ich atrakcyjności i wzmocnienia tożsamości kulturowej.

Instytucje kultury będą ważnym element w kształtowaniu polityki kulturalnej województwa oraz prowadzenia działalności w różnych dziedzinach sztuki, a których oddziaływanie na region ze względu na rozbudowywaną sieć powiązań jest niezwykle ważne dla realizacji polityki województwa w zakresie kultury.

Programy Operacyjne Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, jako współfinansowanie inicjatyw artystycznych realizowanych w regionie oraz środki unijne będące w dyspozycji innych ministerstw, z przeznaczeniem na finansowanie zadań z zakresu kultury o ochrony dziedzictwa narodowego.

Inne programy skierowane do sektora kultury to m. in. Interreg VIA, Programy Narodowego Centrum Kultury, Projekty w ramach programu UE - Creative Desk Polska, Programy Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej. Dzięki możliwości uczestniczenia we wspomnianych programach podmioty w nim uczestniczące, uzyskają możliwość współfinansowania ciekawych projektów zarówno o wymierze krajowym, jak i europejskim.